

VALENȚELE ARTISTICE ALE PIESELOR DIN COLECȚIA DE ARTĂ DECORATIVĂ ORIENTALĂ A MUZEULUI DE ARTĂ TULCEA

*cercetător științific, Complexul Muzeal de
Patrimoniu Cultural Nord-Dobrogean,
ICEM Tulcea

Daniela IACOBLEV-BARĂU*

Abstract: *Studying the Oriental Decorative Art Collection from the Tulcea Fine Arts Museum reveals a small part of the story of Islamic civilization, narrated by anonymous persons, from a vast territory characterized by an infinity of different forms, materials and techniques. Most of the collection is made up of pieces related to interior design, specific to the Wallachian houses from the end of the 18th century to the beginning of the 20th century. The second most important part consists of clothing and accessories. Turkish clothing items are specific for the 18th and 19th centuries. They arrived in our country most probably by representing wedding gifts or some young girls' dowry or just by being regular merchandise. Currently the Collection consists of 325 pieces. They were purchased between the 1970s and the 1990s from several ethnic groups representatives like the Turks, Tatars, Greeks, Bulgarians, Russians. The cultural space of the decorative compositions takes us on an unexpected journey through the South-West, South-East and Central Asia, through Northern Africa and Europe. Dated from the end of the 13th century till the beginning of the 20th century, the Oriental Art pieces can be divided into 11 categories: furniture, tapestries and carpets, metal bowls and vessels, embroidery, glass, porcelain and ceramic vessels, documents, clothing, shoes and accessories, shawls and fabric fragments, jewelry, weapons.*

Keywords: collection, oriental decorative art.

Cuvinte-cheie: colecție, artă decorativă orientală.

Studiul Colecției de Artă Decorativă Orientală a Muzeului de Artă din Tulcea ne dezvăluie o mică parte din povestea artei civilizației islamice, dar nu numai, spusă de anonimi, dintr-un spațiu imens, cu o infinită și nebănuită diversitate de forme, materiale și tehnici de lucru.

Cea mai mare parte a pieselor ce compun colecția o reprezintă bunuri ce vizează amenajarea de interior a locuințelor din Țara Românească, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și până la începutul secolului al XX-lea. O a doua categorie, evidentă ca pondere, constă în veșminte și

accesorii. Articolele de îmbrăcăminte turcească sunt specifice secolelor XVIII-XIX. Ele au ajuns pe teritoriul țării noastre, cel mai probabil, ca daruri de nuntă, zestre a unor tinere și marfă comercializată.

Fig. 1. Bunuri promovate în expoziția permanentă a Muzeului de Artă din Tulcea, *Arte și influențe în Dobrogea*.

Fig. 2. Daniela Iacobleș-Barău în expoziția permanentă a Muzeului de Artă Tulcea (2012), în dreptul piesei cu inv. 56 din Colecția de Artă Decorativă Orientală: *Rochie* (Atelier turcesc; Republica Turcia; Secolul al XIX-lea; catifea, pânză de bumbac, fir de bumbac, fir metalic; L maximă: 152 cm, L mânecă: 48 cm) / Detalii *Bindall* entari: trandafir, iasomie, fundă, buchet de flori, frunză, ghirlandă.

În prezent, colecția deține 325 de piese. Bunurile au fost achiziționate între anii 1970-1990 de la reprezentanți ai mai multor grupuri etnice din România, dintre care: turci, tătari, greci, bulgari, ruși. Arealul cultural al compozițiilor decorative ne poartă într-o călătorie neașteptată prin sud-vestul, sud-estul și centrul continentului Asia, nordul continentului Africa și continentul Europa.

Date de la sfârșitul secolului al XIII-lea și până la începutul secolului al XX-lea, obiectele pot fi împărțite în 11 categorii de bunuri: mobilier; scoarțe și covoare; vase din metal; broderie; vase din sticlă, porțelan și ceramică; documente; veșminte; încălțăminte și accesorii; șaluri și fragmente de țesătură; bijuterii; arme.

Mijloacele de exprimare ale artei orientale definesc civilizația constituită sub standardul Islamului. Este un spațiu bogat, lipsit de monotonie, o dimensiune în care credința și fascinația înveșmăntează umanitatea cu cele mai frumoase elemente din natură. El se regăsește când în interiorul ființei umane, când în mediul înconjurător. Adeseori, preluările și interpretările artiștilor și artizanilor proiectează sacrul în profan.

Fig. 3. Inv. nr. 2 al Colecției de Artă Decorativă Orientală: Șal (Atelier indian; Republica India; Începutul secolului al XIX-lea; lână de capră; L: 302 cm, LA: 127 cm)/ Detalii Șal persan: vază cu iriși, vas cu flori, iris, *boteh*, floare compusă, tufe de iasomie.

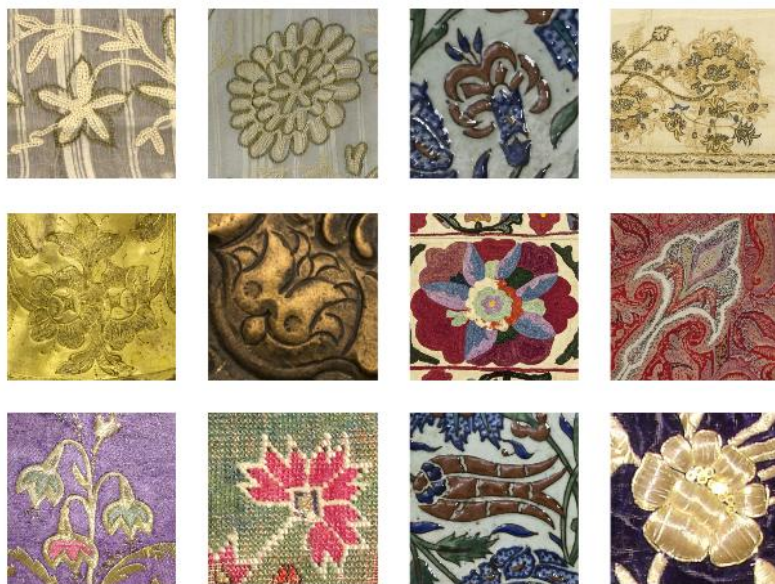

Fig. 4. Motive florale prezente în decorurile unor piese din Colecția de Artă Decorativă Orientală: iasomie, crizantemă, anghinare, floare compusă, bujor, lotus, rodie, iris, zambilă, garoafă, lalea, trandafir.

Temele compoziționale evoluează de la simplu la complex, prin conținut și reprezentare, în funcție de zonele de proveniență și funcțiile bunurilor. Tehnicile de lucru folosite pentru producerea obiectelor sunt asemănătoare cu cele din întreaga lume, din epocile cele mai îndepărtate și până în prezent. Deosebirea au fost influențate de condițiile de viață ale oamenilor, de ocupații și religii. Aceste diferențe au definit forme de exprimare cu trăsături variate. Îmbrăcate în figurativ sau abstract, temele principale identificate în lucrările colecției sunt: Paradisul, bolta cerească, moscheea, arborele, apa, corabia, câmpul cu flori, buchetul de flori, vița-de-vie, luna, dragonul, viața cotidiană a omului (vânătoarea, mineritul, banchetul, muzicanții, îndrăgostiții).

Ele adună laolaltă motive ornamentale remarcabile:

♦ motive geometrice (punct, linie, triunghi, pătrat, dreptunghi, romb, cerc, semicerc, rozetă, hexagon, octogon, diamant, meandre, gordon);

♦ motive vegetale (sămânță, rădăcină, bulb, ghiveci cu flori, rămurică, frunză, tufă, palmetă, brusture, acant, acacia, cocotier, palmier, chiparos, brad, pomul vieții, salcie plângătoare, buchete de flori, crenguță înflorită, mugure, ghirlandă, boboc, floare, floare compusă din mai multe specii, lotus, nufăr, rodie, fuchsie, lalea, zambilă, narcisă, garoafă, crin, trandafir, iris, iasomie, frezie, cală, liliac, bujor, crizantemă, margaretă, vrej, fruct, vița-de-vie, ardei iute, iederă, anghinare, boteh, göll);

- ♦ motive antropomorfe (om, horă, portret cu mâini, figură, om mascat, miner, călăreț, derviș, muzicant, dansatoare, credincios);
- ♦ motive zoomorfe (elefant, șarpe, cap de șarpe, cămilă, struț, cal, cerb, antilopă, hienă, leopard, herati);
- ♦ motive avimorfe (pasăre, păun, porumbel, pasărea Paradis, papagal, vultur, albină);
- ♦ motive heraldice (acvilă bicefală);
- ♦ motive mitice (uroborus, dragon);
- ♦ motive simbolice (apă, apă curgătoare, val, corabie, barcă, insulă, Soare, Lună, semilună cu și fără stea, stea, vas, lampă, lumânare, ochi, panglică, cruce, cruce de foc, amuletă, încătușare, pieptăn, mână deget pieptăn, mâini pe șolduri, bandă de păr, cornul berbecului, lanț, frânghie, cârlig, scoică, nor, munte, inimă);
- ♦ motive arhitecturale (construcție, moschee, mihrab, unghi de mihrab, cetate, arcadă, coloană, fereastră, grădină);
- ♦ motive ambientale (vas de apă, vază cu flori, pahar, fructieră, covor, pernă, șal, partitură, instrumente muzicale, târnăcop).

Limbajul vizual, de o infinită diversitate și eleganță, este transmis prin nelipsitele monade plastice: punctul, linia, culoarea, pata decorativă și textura. Ele susțin și completează caligrafia.

Fig. 5. Inv. nr. 36 al Colecției de Artă Decorativă Orientală: *Fragment scoarță* (Atelier turcesc; Republica Turcia; Secolul al XIX-lea; bumbac, lână; L: 243 cm; LA: 179 cm)/ *Detalii Fragment scoarță pentru moschee: bandă de păr; cruce; brusture; cornul berbecului; cârlige; mână, deget, pieptăn.*

Fig. 6. Motive diverse prezente în decorurile unor piese din Colecția de Artă Decorativă Orientală: *Herati*, *Tekke Cöl*, candelabru, viță-de-vie, stea, Lună, semilună cu stea, ciușcă, corabie, Soare, moschee, palmier.

Atât câmpurile decorative, cât și spațiile figurate, par a nu avea început și sfârșit. Elementele sunt alternate, repetate, incizate, încastrate, țesute, brodate, traforate și pictate. Registrele și cartușele continue amintesc de regenerarea naturii și circuitul apei în natură. O bună parte dintre vase, cu forme generale de bulb, sămânță sau boboc, exprimă germinația plantelor. Țesăturile și unele broderii au forme și registre pătrate, respectiv dreptunghiulare. Laturile și unghiurile lor dau senzația de stabilitate. Sunt oglinzi materiale, echivalente cu inimile oamenilor, în care descoperim universul și eternul.

Primul dialog pe care ochiul uman îl stabilește cu aceste bunuri de patrimoniu, într-o expoziție sau o publicație, este generat de culori. În compoziții se identifică aproape toate contrastele de culoare aplicate în artele plastice și decorative. Contrastul prezent la toate categoriile de obiecte, indiferent de material și tehnică, sugerat prin formă, suprafață sau cromatică, este contrastul clarobscur. El ridică probleme de: monocromie, prin griuri neutre; policromie, prin alăturarea de tonuri deschise și închise. Albul și negrul, solarul și nocturnul sunt asociate cu divinul și profanul. Contrastul culorii în sine este pus în evidență, sub cele trei forme ale lui, dar mai ales prin suprafețe în care sunt alăturate culori saturate la maximum cu alb și negru. Contrastul de calitate se exprimă prin culori pure, rupte mai ales cu alb, dar și prin amestec cu complementara corespunzătoare.

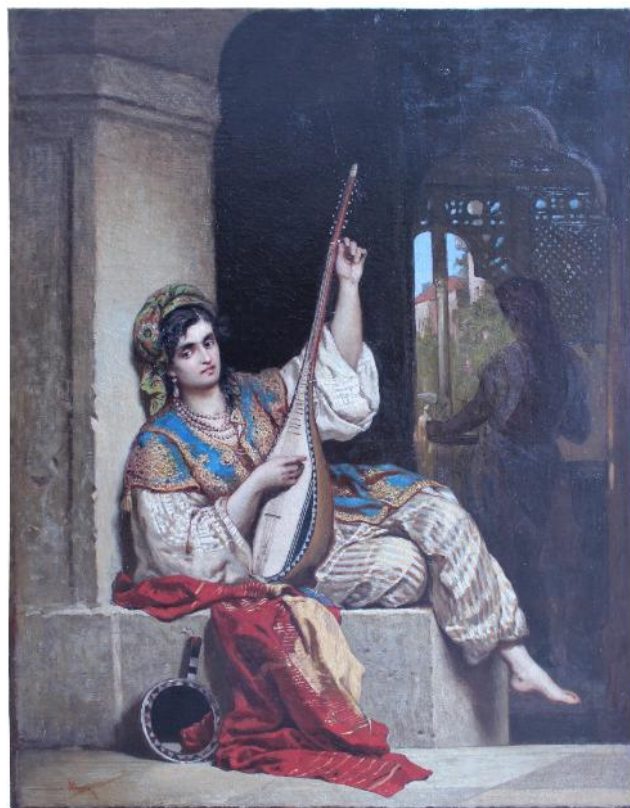

Fig. 7. *Cântăreață cu lăută* de Theodor Aman (Inv. nr. 298; Colecția de Pictură a Muzeului de Artă Tulcea; ulei pe pânză; L: 95 cm, LA: 72 cm).

Contrastul de cald-rece este prezent prin juxtapuneri îndrăznețe sau prin modulații. Nelipsite sunt și contrastul culorilor complementare, contrastul de cantitate, contrastul simultan de luminozitate, contrastul simultan bazat pe legea complementarelor, contrastul simultan de cald-rece și contrastul simultan de saturație.

Țesăturile și broderiile, prin excepționala lor policromie, au devenit de multe ori izvor de inspirație pentru pictori celebri din Europa. Un exemplu de pictor român care a contribuit la cronică timpului său, fiind preocupat de scene orientale cu personaje feminine, este Theodor Aman. Călătoria prin arta românească, propusă la Muzeul de Artă din Tulcea în expoziția permanentă, începe cu o lucrare de pictură a acestui mare artist: *Cântăreața cu lăută*.

Materialele înfrumusețate cu pictură, din care sunt confecționate câteva dintre componentele colecției de artă decorativă, sunt ceramica,

sticla, porțelanul și lemnul. Petele de culoare sunt folosite ca mijloc de reprezentare și mai puțin ca semn plastic. Acromatice și cromatice, ele sunt transparente, semitransparente și opace. Petele plate apar sub formă regulată, pictate aerat sau aglomerat. Marginile petelor sunt precise, rezultate prin aplicarea coloranților pe suport uscat, sau conturate cu linii modulate.

Fig. 8. Motive antropomorfe prezente în decorurile unor piese din Colecția de Artă Decorativă Orientală.

Un alt element de limbaj plastic important în demersul vizual al artei orientale, prin care se comunică inteligența și afectivitatea umană, este linia. Prin valoare și mișcare, linia sugerează formă și spațiu. Liniile implică și se completează cu puncte simple și structurate în mărimi și forme variate. Ca o consecință a modalităților lor de obținere, fiind țesute, brodate, incizate, pictate, modelate, turnate sau sculptate, dar și ca urmare a dispunerii lor pe suprafețe, linia și punctul dau efect de textură. Vasele din metal, sticlă, ceramică și porțelan au suprafețe lucioase, mate, netede sau cu reliefuri aproape imperceptibile. Covoarele, scoarțele și țesăturile brodate au câmpurile fine sau aspre, cu și fără relief. Suprafețele pieselor de mobilier, unele accesorii și armele sunt semilucioase, lucioase, mate, netede și aspre, în relief.

Toate aceste calități estetice ale componentelor colecției de artă decorativă orientală se ridică la standardele artiștilor de avangardă universală și la valoarea colecției de pictură a Muzeului de Artă din Tulcea.